

Folyóirat-referátumok

COVID-19 és a pszichózis: Van-e kapcsolat?

COVID-19 and Psychosis: Is There a Link?; Michael Vlessides; Medscape Medical News, 2020 May

A COVID-19 járvány kezdete óta a legtöbb kutatás a SARS-CoV-2 vírus közvetlen testi tüneteit, következményeit vizsgálja a hatékony kezelés és gyógyítás érdekében. Ugyanakkor Emily Severance és Robert Yolken egy lehetséges másodlagos, hosszútávú hatását kezdték el kutatni a COVID-19 betegségnek, azaz a pszichózisok kialakulására való fokozottabb fogékonyságot.

Évek során számtalan adat bizonyítja, hogy kapcsolat van bizonyos általános légzőszervi megbetegedések, mint pl. az influenza és későbbi pszichotikus epizód kialakulása között. Az 1918-as nagy influenzajárvány hatását elemző tanulmányok különösen sok bizonyítékot sorakoztatnak fel ezzel kapcsolatban. A kutatók jelenleg arra a kérdésre szeretnék választ kapni, hogy a pszichózisok kialakulása specifikus lehet-e az influenzát követően, vagy esetleg más légzőszervi fertőzés, így a koronavírus fertőzés is járhat hasonló következményekkel.

A kutatók az immunglobulin G választ vizsgálták négy humán koronavírus törzs okozta fertőzésre. Az eredmények alapján a pszichózissal diagnosztizált felnőttek 90 %-ánál egy vagy több vírus emelkedett antitestét találták a vérben, és ez a négy koronavírus nagyobb mértékű szeroprevalenciát mutatott esetükben, mint a kontrollcsoportnál. Varianciaanalízis alapján két koronavírus – HKU1 és NL63 – esetében nagyobb az esély neuropszichiátriai betegség kialakulására.

A jelenlegi tanulmány ezekre a korábbi eredményekre is támaszkodik, összehasonlítást szeretnének végezni négy kevésbé súlyos koronavírus (229E, NL63, OC43, HKU1), illetve súlyosabb típusok, mint MERS, SARS-CoV-1, SARS-CoV-2 esetében a szeroprevalencia számszerűsítését illetően a pszichiátriai megbetegedésben szenvedő páciensek és kontrollcsoport között.

Egyre növekszik azoknak a bizonyítékoknak a száma, amelyek kapcsolatot mutatnak egyes fertőzések és a pszichiátriai betegségek között. Ilyen a *Toxoplasma gondii* parazita által okozott fertőzés és a szkizofrénia kapcsolata. Az egyik lehetséges magyarázat az összefüggésre a neurotrop kórokozók (patogének) közvetlen hatása az agysejtekre, a másik közvetlen a szervezet fokozott immunválaszához kapcsolódik, amellyel a fertőzésre reagál.

A legmeggyőzőbb bizonyítékok várandós nőkkel kapcsolatos kutatásokból származnak. A várandósságuk ideje alatt influenzafertőzésen átesett nők gyermekeinél ugyanis négyszer nagyobb a valószínűsége felnőttkori bipoláris betegség kialakulásának.

Severance szerint a pszichózisok kialakulásában közreműködő patogén folyamat nagy valószínűséggel az idegrendszer fejlődési mechanizmusain keresztül érvényesül, de nem lehet kizárni más lehetőségeket sem. Ők elsősorban felnőttkorban a vírus agyra gyakorolt közvetlen hatását vizsgálják.

A kutatók az emberi immunrendszer különböző vírusokra adott keresztreaktivitásának mértékét igyekeznek vizsgálni és megérteni. Így tanulmányozni kezdték a SARS-CoV-2 és más koronavírusok idegrendszert érintő hatását.

Severance nem szeretné előre latolgatni a kutatás lehetséges eredményeit, úgy véli, hogy a korábbi vizsgálatok is e területen segítik majd megszilárdítani a kapcsolatot a kórokozók, így a koronavírus és a pszichiátriai betegségek későbbi kialakulása között. Mindez megerősíti a mentális betegségben szenvedő emberek fokozott érzékenységét (érzékeny természet?) is. Az eredmények akár már ebben az évben is meglehetnek.

Ez a kutatás a pszichotikus betegségek, így a szkizofrénia etiológiája szempontjából kiemelkedő lehet. A legtöbb pszichiáter a tanulmányai során elsajátítja, hogy a vírusos fertőzések magzati korban fokozott rizikófaktort jelentenek a felnőttkori szkizofrénia kialakulásában. A korábbi járványok, így az 1918-as spanyolnátha során kapott bizonyítékok mutatják, hogy sokkal közvetlenebb lehet a hatás, akár akut pszichotikus állapot alakulhat ki, szinte már a fertőzés pillanatában, vagy nem sokkal azt követően. Ugyanakkor nem lehet tudni, hogy mindez valóban reprezentálja-e a vírus direkt hatását az idegrendszerre, vagy az fertőzés következtében kialakult szisztematikus gyulladási folyamatról, esetleg valamilyen más fertőzést követő immunaktivitásról van szó. A klinikusok ugyanakkor remélik, hogy a COVID-19 mentális egészségre gyakorolt hatása nem lesz olyan súlyos, mint az 1918-as influenzajárvány esetében volt, az ilyen típusú tanulmányok szerepe pedig kulcsfontosságú lehet a reakciók koordinálásában. Ha képesek demonstrálni a fertőzés és a pszichózis között, akkor ez lehetőséget ad a pszichotikus betegségek immunrendszeri alapjainak további kutatására és ezáltal a kezelési stratégiák fejlesztésére is.

URBÁN NÓRA

Pszichiátriai és neuropszichiátriai zavarok összefüggése a súlyos koronavírus fertőzéssel: összefoglaló elemzés és metaanalízis a COVID 19 pandémiával kapcsolatban

Psychiatric and neuropsychiatric presentations associated with severe coronavirus infections: a systemic review and meta-analysis with comparison to the COVID 19 pandemic; Jonathan P Rogers, Edward Chesney, Dominic Oliver, Thomas A Pollak, Philip McGuire, Paolo Fusar-Poli, Michael S Zandi, Glyn Lewis, Anthony S David, Lancet online published 2020 May 18.

A COVID 19 pandémia előtt a koronavírusok két súlyos járvány kialakulásában játszottak szerepet: a SARS 2002-ben, a MERS 2012-ben indult. Ebben a tanulmányban azt vizsgálják, hogy a SARS, a MERS és a COVID 19 milyen pszichiátriai illetve neuropszichiátriai következményekkel járt együtt. A metaanalízisben a MEDLINE, Embase, PsycINFO, medRxiv, bioRxiv, PsyArXiv adatbázisaiból két független kutató azokat az angol nyelvű cikkeket kereste ki, melyek a koronavírus fertőzések pszichiátriai (neuropszichiátriai) összefüggéseit vizsgálták.

1963 tanulmányt és 63 megjelenés előtt álló cikket találtak a témával kapcsolatban, melyek közül azonban csak 72 felelt meg a beválogatási kritériumoknak. Összesen 3559 koronavírus-fertőzött beteg volt a kiválasztott vizsgálatokban, akik életkora 12 és 68 év között mozgott. A vizsgálatok Kínából, Hong-Kongból, Dél-Korából, Szingapúrból, Kanadából, Szaúd-Arábiából, Franciaországból, Japánból, az Egyesült Királyságból, és az USA-ból származtak. Az utánkövetési idő 60 nap és 12 év között volt átlagosan.

A hospitalizált SARS és MERS betegek között az akut fázisban leggyakrabban zavartság (delírium) (28 %), depresszió (32 %), szorongás (36 %), csökkent memória (34 %), és alvászavar (42 %) fordult elő.

Szteroidindukálta mánia és pszichózis csak az esetek kis számában jelentkezett (0.7 %). A fertőzés lezajlását követően nagyon gyakran tapasztaltak poszt-traumás stressz betegséget (32 %), depressziót (15 %), és szorongásos zavart (15%). Ha a COVID 19-es betegeket külön vizsgálták, akkor a delírium (65 %), az agitáció (69 %), és az alterált tudat (21 %) felülreprezentált volt a betegség akut fázisában. Egy vizsgálat arról számolt be, hogy a COVID 19 fertőzött betegek 33 %-a diszorganizatív szindrómát mutatott a kórházi emissziót követően. Pár esetben hipoxiás encefalopátiát és encefalitiszt is megfigyeltek.

A koronavírusfertőzést követő pszichiátriai és neuropszichiátriai következmények okai multifaktoriálisak lehetnek: feltételezhető a vírusfertőzés direkt hatása, hipoxia, a véralvadás megváltozása, az immunválasz mértéke, a szociális izoláció, a megfertőződéstől illetve mások megfertőzésétől való félelem, a stigmatizáció. A COVID 19 fertőzést követő hiperinflammátoros állapot (citokinvihar) sok hasonlóságot mutat a hemofágiás limfocitózis során megfigyelhető CRP-, ferritin- és IL6 emelkedéssel. A depresszió és a gyulladás közötti kapcsolat jól dokumentált, és megmagyarázza bizonyos pszichiátriai problémák magas komorbiditását.

A SARS és MERS fertőzések morbiditása, mortalitása lényegesen magasabb volt a COVID 19-hez képest, ebből következően a kialakult pszichiátriai következmények is sokkal hangsúlyosabbak voltak. A SARS-COV-2 fertőzésen átesett betegek döntő többsége semmilyen pszichiátriai betegséget nem mutat, de az akut fázisban a zavartság (delírium) számos esetben megfigyelhető. A fertőzés lezajlását követő időszakból még nem rendelkezünk releváns adatokkal, de a korábbi koronavírusjárványok tapasztalataira alapozva a depresszió, a szorongásos zavarok, a krónikus fáradtság, a PTSD és bizonyos ritka neuropszichiátriai kórképek megjelenésére számítani kell.

PÉTER LÁSZLÓ